

TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM HÀ NỘI
KHOA NGỮ VĂN

Lê huy bắc
(Tuyển dịch)

Tailieu.vn

Hà Nội - 2000

MỤC LỤC

HEMINGWAY Ở PARIS.....	3
KỶ NIỆM VỀ ERNEST HEMINGWAY	12
ERNEST HEMINGWAY	17
HAVANA, 1948	20
CHÂN DUNG NGÀI PAPA	27
PHỎNG VẤN HEMINGWAY.....	51
"TÔI HỌC VIẾT BẰNG CÁCH XEM TRANH BẢO TÀNG"	57
NGƯỜI Ở TUỔI SÁU MƯƠI.....	63
ANH TRAI TÔI, HEMINGWAY	68
NGHĨ VỀ HEMINGWAY	74
TÍN ĐIỀU CỦA MỘT CON NGƯỜI.....	89
PHỎNG VẤN TONI MORRISON	99

HEMINGWAY Ở PARIS

Gertrude Stein

Khi chúng tôi quay về Paris thì Hemingway đã mang bức thư giới thiệu của Sherwood Anderson đợi ở đó.

Tôi nhớ rất rõ ấn tượng của mình về Hemingway vào buổi chiều đầu tiên ấy. Anh trẻ, rất đẹp trai, hai mươi ba tuổi. Mà rồi không lâu sau đó con người ta sẽ bước qua tuổi hai sáu, sẽ sống trong độ tuổi hai sáu. Trong vòng hai hoặc ba năm nữa tất cả những chàng trai trẻ này sẽ bước vào độ tuổi hai sáu. Đây là độ tuổi hoàn toàn thích hợp cho thời điểm và vị thế xuất hiện. Có đôi người chưa đến hai mươi, chẳng hạn như George Lynes, nhưng họ không được tính đến như Gertrude Stein cẩn thận giải thích cho họ. Nếu họ là người trẻ tuổi thì họ phải hai sáu. Rồi về sau, hẳn là khá lâu họ sẽ là hai một và hai hai.

Nhưng Hemingway mới hai ba, trông khá ngoại quốc, đầy nhiệt tình, đôi mắt rất chân thành. Anh ngồi đối diện với Gertrude Stein lắng nghe và quan sát.

Khi ấy họ nói chuyện, say sưa về những điều hai người quan tâm. Anh ngỏ lời mời cô ghé qua căn hộ của mình vào một tối nào đó để xem qua công việc của anh. Ngay từ lúc ấy Hemingway đã tỏ rõ bản năng cực tốt của mình trong việc tìm kiếm những căn hộ quái dị nhưng ở vị trí thuận tiện vừa chọn được người nội trợ đảm đang vừa có thức ăn ngon. Đây là căn hộ đầu tiên lúc anh từ Tertre đến. Chúng tôi đến thăm vào buổi tối, anh và Gertrude Stein xem xét những thứ anh đã viết khi ấy. Anh bắt đầu viết một cuốn tiểu thuyết như một khởi đầu tất yếu và dăm ba bài thơ mà về sau được McAlmon in trong Contact Edition. Gertrude Stein

thích những bài thơ ấy, chúng xác thực, theo phong cách Kipling, nhưng cuốn tiểu thuyết thì cô thấy còn yếu. Trong này có quá nhiều những đoạn miêu tả, cô nói, mà không phải thực sự tốt. Hãy bắt đầu lại và tập trung hơn, cô nói.

Lúc ấy Hemingway đến Paris với tư cách là phóng viên cho một tờ báo Canada. Anh nhận nhiệm vụ đến đó để bày tỏ những gì theo cách anh gọi là quan điểm Canada.

Anh và Gertrude Stein thường đi dạo với nhau và say sưa thảo luận những gì hai người quan tâm. Ngày nọ cô bảo anh, "Này, cậu bảo với tôi là cậu có một ít tiền. Liệu có đủ để tồn tại nếu hai người sống bình dị". "Có thể", anh đáp. "Tốt", cô nói "vậy thì cứ làm như thế. Nếu cứ theo đuổi công việc báo chí thì cậu sẽ chẳng bao giờ đạt được cái gì đâu, cậu sẽ chỉ thấy mỗi từ ngữ khô cứng mà thôi và điều đó sẽ không, dĩ nhiên, giúp cậu nếu cậu dự định trở thành nhà văn".

Anh cùng vợ đi xa vào kỳ nghỉ và ngay sau đó, Hemingway đến một mình. Anh đến chỗ chúng tôi vào khoảng mười giờ sáng và ngồi lại ăn trưa, suốt cả buổi chiều, anh ở lại dùng bữa tối, rồi ngồi tiếp cho đến mười giờ đêm và đột nhiên anh thông báo cô vợ đã có thai và đây là nỗi thất vọng ghê gớm rằng "tôi, tôi quá trẻ để làm cha". Chúng tôi cố hết sức động viên rồi khuyên anh cứ tiếp tục dự định của mình.

Khi họ quay lại, Hemingway bảo anh đã quyết định. Họ sẽ quay về Mỹ và anh sẽ cật lực làm lụng trong một năm rồi với số tiền kiếm được cộng với khoản họ đã có, hai vợ chồng sẽ định cư và anh sẽ từ bỏ nghề báo để theo đuổi nghiệp văn của mình. Họ đi xa trong vòng một năm như đã hẹn rồi quay lại với một đứa bé vừa sinh. Công việc báo chí đã chấm dứt.

Điều đầu tiên cần làm khi họ quay lại như họ nghĩ là phải làm lễ rửa tội cho đứa bé. Họ muốn Gertrude Stein và tôi làm mẹ đỡ đầu và một chiến hữu người Anh của Hemingway làm cha đỡ đầu. Tất cả chúng tôi đều được khai sinh từ những tín ngưỡng khác nhau và hầu hết mọi người đều không thạo về lễ rửa tội lắm nên thật khó để quyết định đứa bé sẽ được rửa tội ở nhà thờ nào. Mùa đông ấy, chúng tôi đã mất rất nhiều thì giờ để bàn bạc vấn đề ấy. Cuối cùng mọi người thống nhất đứa bé sẽ được rửa tội ở nhà

thờ theo Giáo hội Anh giáo và nó trở thành tín đồ của giáo phái ấy. Tôi chắc là mình chẳng thể hiểu lễ rửa tội được xoay xử ra làm sao với một mớ hổ lốn tín ngưỡng của các ông cha, bà mẹ đỡ đầu nhưng thằng bé cũng được rửa tội tại một ngôi thánh đường thuộc giáo phái Anh giáo.

Cha mẹ đỡ đầu là họa sĩ hay văn sĩ thì thật chẳng có thể nhờ vả được chút nào. Bởi vì rất có thể mối quan hệ tình bạn giữa họ sẽ phai nhạt không lâu sau đó. Tôi biết vài trường hợp như thế, cha mẹ đỡ đầu của Paulot Picasso tội nghiệp đã biến mất tăm và nhẹ nhàng hết như thể khoảng thời gian dài kể từ khi chẳng một ai trong số chúng tôi trông thấy hoặc nghe được tin tức gì về đứa con đỡ đầu Hemingway ấy.

Tất nhiên, thuở ban đầu, chúng tôi là những ông cha bà mẹ đỡ đầu nhiệt tình, đặc biệt là tôi. Tôi trang trí một cái ghế nhỏ, đan một chiếc áo ngộ nghĩnh cho đứa con đỡ đầu. Trong thời gian đó, cha đẻ đứa bé lại miệt mài công việc để trở thành nhà văn.

Gertrude Stein không bao giờ sửa lỗi bản thảo cho bất kỳ ai, cô đặc biệt nghiêm khắc với những nguyên tác sáng tạo chung, cách nhà văn chọn điểm nhìn và mối quan hệ giữa những gì được quan sát và cách thể hiện chúng trên trang giấy. Khi việc quan sát không rối rắm thì văn viết sẽ dung dị, rất dung dị, chẳng có lỗi gì ở đó cả, cô nhấn mạnh thế. Đây là thời điểm Hemingway viết những truyện ngắn mà về sau được in trong tập Trong thời đại của chúng ta.

Ngày nọ, Hemingway đến và rất háo hức về Ford Madox Ford và tờ Transatlantic. Ford Madox Ford đã cho ra Transatlantic từ vài tháng trước. Nhiều năm tháng êm đềm trước đây, thậm chí trước cả chiến tranh, chúng tôi đã quen với Ford Madox Ford, lúc ấy vẫn còn đang là Ford Madox Hueffer. Ông đã kết hôn với cô Violet Hunt, mà Violet Hunt và Gertrude Stein lại quen biết nhau, tâm đầu hợp ý bên bàn trà và những chuyện họ cùng quan tâm. Lần ấy, tôi ngồi gần Ford Madox Hueffer, tôi rất thích ông, tôi thích những câu chuyện ông ta viết về Mistral và Tarascon và tôi thích ông đã có mặt trên vùng đất của những người bảo hoàng Pháp ấy, bởi sự giống nhau giữa ông và những người Bourbon. Tôi chưa bao giờ thấy bất kỳ một người theo phái

Bourbon nào nhưng chẳng nghi ngờ gì nữa, vào thời điểm đó, Ford hẳn là một người Bourbon.

Chúng tôi đã nghe tin Ford đến Paris nhưng không đến thăm. Tuy nhiên Gertrude Stein cũng đã xem mấy số Transatlantic, thấy nó hấp dẫn nhưng nghĩ nó không có triển vọng.

Khi đó Hemingway đến, rất hào hứng và nói Ford muốn xin bản thảo của Gertrude Stein để in vào số tới và anh ta, Hemingway, muốn Sáng tạo của người Mỹ được đăng nhiều kỳ trên tạp chí ấy và anh cần gấp năm mươi trang đầu tiên. Gertrude Stein dĩ nhiên là kìm được vẻ vui mừng trước ý tưởng này, nhưng chẳng có bản thảo nào chuẩn bị xong ngoại trừ bản đã đóng thành quyển. Chẳng hề gì đâu, Hemingway nói, tôi sẽ sao lại. Anh và tôi đưa đi sao lại và phần ấy đã được in vào số tiếp theo của tờ Transatlantic. Thế là lần đầu tiên một phần của tác phẩm bất hủ mà đã đóng vai trò khởi đầu, thực sự khởi đầu cho văn xuôi hiện đại, được in và chúng tôi rất hạnh phúc. Về sau khi có mỗi bất hòa xảy ra giữa Gertrude Stein và Hemingway, cô vẫn luôn nhớ với lòng biết ơn rằng dấu sao thì chính Hemingway là người đầu tiên đề nghị in một phần tác phẩm Sáng tạo của người Mỹ. Cô luôn nói, vâng chắc chắn là tôi có điểm không phải với Hemingway. Dấu sao thì anh ta là người đầu tiên trong số những đàn ông trẻ đến gõ cánh cửa của tôi và thuyết phục Ford in phần đầu của Sáng tạo của người Mỹ.

Bản thân tôi thì không quá tin rằng chính Hemingway đã làm điều đó. Tôi chẳng hề biết truyện là gì nhưng tôi luôn chắc rằng có một câu chuyện nào đó đằng sau nó. Đây là cách tôi cảm nhận.

Gertrude Stein và Sherwood Anderson hay đùa tếu về Hemingway. Lần cuối cùng, lúc Sherwood ở Paris họ thường xuyên nói về anh. Hemingway đã được hai người giúp để thành nhà văn và cả hai vừa tự hào vừa hơi xấu hổ về những suy nghĩ trong đầu họ. Hemingway đã có lúc, khi anh bác bỏ Sherwood Anderson và tác phẩm của ông ta, đã viết cho Sherwood một bức thư nhân danh văn học Mỹ mà anh, Hemingway, và những nhà văn đương đại như mình sẽ ra tay cứu nguy cho nó và nói với Sherwood rằng anh

ta, Hemingway đã suy nghĩ về tác phẩm của ông bằng ý nghĩ là chẳng có gì đáng để tán dương cả. Khi Sherwood đến Paris, rõ ràng Hemingway sợ. Nhưng Sherwood như bản tính của mình là không thềm chấp.

Như tôi đã nói, ông ta và Gertrude Stein mãi đùa tếu về chuyện ấy. Họ thừa nhận rằng, Hemingway là người nhất gan, anh chàng ấy, Gertrude Stein nhấn mạnh, chỉ hết như mấy anh chàng đi thuyền đá bằng trên sông Mississippi mà Mark Twain đã miêu tả. Nhưng về một cuốn sách, cả hai đều đồng ý, là câu chuyện thực của Hemingway, không phải do anh hư cấu mà như lời tự thú từ chính cuộc đời thực của Ernest Hemingway. Bây giờ câu chuyện ấy hẳn dành cho độc giả khác hơn là cho độc giả Hemingway, nhưng đây là tác phẩm rất tuyệt vời. Và rồi cả hai đồng ý là họ đã mắc bệnh mê Hemingway, bởi anh ta là một học trò giỏi. Học trò hư thì có, tôi phản đối. Cô không hiểu, cả hai cùng nói, có vẻ hơi tự hào khi có một học trò làm mà không hiểu việc mình làm, nói cách khác anh ta đang học, mà hề bất kỳ ai đang học thì đều là học trò ngoan.

Cả hai thừa nhận là đã mắc bệnh mê. Gertrude Stein còn nói thêm, cô thấy đây anh ta giống như Derain. Cô có nhớ ngài De Tuille nói, khi tôi không hiểu tại sao Derain thành công, anh ta thành công là bởi trông anh ta giống một người hiện đại và sặc mùi bảo tàng. Và Hemingway cũng thế, trông anh ta hiện đại và sặc mùi bảo tàng. Nhưng câu chuyện ấy là chuyện thực của Hemingway và là chuyện anh ta nên kể cho chính bản thân mình, nhưng hơi ối anh ta sẽ không bao giờ. Tóm lại như chính anh ta có lần lẩm bầm, phải có sự nghiệp, sự nghiệp.

Nhưng hãy quay lại với những sự kiện đang xảy ra.

Hemingway đã làm tất cả. Anh sao bản thảo và chữa bản in thử. Việc chữa bản in thử, như tôi đã nói, giống như việc phủ bụi, bạn biết được giá trị của đồ vật mà không cần phải đọc nhiều mới hiểu nó. Bằng việc chữa bản in thử ấy, Hemingway mới vỡ ra rất nhiều điều và anh ta đã thừa nhận những gì mình học được. Vào dịp này, anh viết cho Gertrude Stein rằng cô đã làm được điều đó trong việc viết Sáng tạo của người Mỹ và anh cùng tất cả sự quen biết của mình sẽ cố tìm cách xuất bản nó.

Anh hy vọng có thể thực hiện được điều này. Một ai đó, tôi nhớ tên là Sterne nói rằng anh ta có thể đặt vấn đề xuất bản cuốn sách với một nhà xuất bản. Gertrude Stein và Hemingway tin rằng anh ta có thể, nhưng không lâu sau đó Hemingway bảo rằng Sterne đã sa vào con đường không đáng tin cậy nữa. Sự việc kết thúc ở đó.

Trong khoảng thời gian ấy hay là về sau, trước khi Mina Loy đưa McAlmon đến chỗ chúng tôi thì đôi lúc anh đến với vợ hoặc với William Carlos William. Và cuối cùng anh muốn in Sáng tạo của người Mỹ ở Contact Edition và anh đã làm điều đó. Tôi chờ xem.

Trong thời gian ấy, McAlmon đã in Ba bài thơ và mười câu chuyện của Hemingway, William Bird đã in xong Trong thời đại chúng ta và Hemingway đang bắt đầu nổi tiếng. Anh làm quen với Dos Passos, Fitzgerald, Bromfield, George Antheil và nhiều người khác, thêm cả Harold Loeb ở Paris. Hemingway đã trở thành nhà văn. Anh cũng là võ sĩ quyền Anh nghiệp dư, nhờ Sherwood và biết những trận đấu bò qua lời kể của tôi. Tôi luôn yêu thích võ điệu và đấu bò Tây Ban Nha, tôi thích trưng bày những bức ảnh đấu bò và các đấu sĩ. Tôi cũng thích treo bức ảnh Gertrude Stein và tôi ngồi ở hàng ghế phía trước, bức ảnh chúng tôi tình cờ chụp ở đó. Vào những ngày ấy, Hemingway đang dạy một cậu trẻ hơn đám bốc. Cậu ta chẳng biết tại sao nhưng đã đâm ngã Hemingway. Tôi chắc là điều đó thỉnh thoảng vẫn xảy ra. Dấu sao thì, dạo đó, Hemingway tuy là người chơi thể thao nhưng lại rất chóng mệt. Anh thường mệt mỗi khi đi bộ từ nhà mình đến nhà chúng tôi. Chắc tại chiến tranh làm anh xuống sức. Dấu thể nào đi nữa thì anh, như Helence nhận xét về tất cả đàn ông, là dễ vỡ. Mới đây, một người bạn khoẻ mạnh của anh nói với Gertrude Stein, Ernest rất dễ vỡ, hễ anh chơi bất kỳ môn thể thao nào thì sẽ có cái gì đó gãy vỡ, tay, chân hoặc đầu.

Thuở ban đầu, Hemingway thích tất cả những người cùng thời, trừ Cummings. Anh chỉ trích Cummings là đã ăn cắp mọi thứ, không chép của người này thì cũng chép của người khác. Gertrude Stein, người bị gây ấn tượng mạnh bởi Căn phòng rộng lớn, nói rằng Cummings không sao chép, anh ta chỉ kế thừa truyền thống New England một cách tự nhiên với sự khô cằn, vô sinh nhưng cũng mang đậm nét cá biệt của nó. Họ không đồng ý

về điều đó. Họ cũng không đồng ý về Sherwood Anderson. Gertrude Stein quả quyết rằng Sherwood Anderson là thiên tài trong việc sử dụng câu văn để khai thác cảm xúc trực tiếp, điều này tồn tại trong truyền thống vĩ đại Mỹ, và chỉ duy nhất Sherwood, chẳng có ai ở Mỹ có thể viết được một câu văn giản dị và đầy cảm xúc như thế. Hemingway không tin nhận định đó, anh không thích chất của Sherwood. Chất thì chẳng có liên quan gì đến câu văn cả, Gertrude Stein nhấn mạnh. Cô cũng nói thêm là, Fitzgerald là nhà văn trẻ duy nhất có thể diễn đạt câu văn của mình một cách tự nhiên.

Gertrude Stein và Fitzgerald có mối quan hệ rất đặc biệt. Gertrude Stein chịu ảnh hưởng rất lớn bởi phía bên này thiên đường. Cô đọc khi nó vừa được xuất bản và trước lúc cô tiếp xúc với các nhà văn trẻ Mỹ. Cô nói cuốn sách ấy đã thực sự sáng tạo nên một thể hệ mới cho độc giả. Cô không bao giờ thay đổi nhận định ấy về cuốn sách. Cô nghĩ cuốn sách hay bằng Gatsby vĩ đại. Cô nghĩ Fitzgerald sẽ còn được đọc khi những nhà văn nổi tiếng cùng thời anh ta đã bị lãng quên. Fitzgerald luôn nói rằng anh nghĩ Gertrude Stein nói điều ấy để khiến anh ta bực mình bằng cách buộc anh phải nghĩ về ẩn ý của cô trong câu nói ấy và anh nói thêm theo lối nói ưa thích của mình, những gì cô nói là lời độc ác nhất mà xưa nay tôi mới được nghe. Tuy nhiên họ luôn vui vẻ khi gặp nhau. Và lần gặp cuối cùng họ rất thoải mái với nhau và với cả Hemingway.

Khi ấy còn có cả McAlmon. McAlmon có một phẩm chất mà theo Gertrude Stein là sự dồi dào, anh ta có thể tiếp tục viết như thế nhưng cô phàn nàn là mờ nhạt.

Cũng có cả Glenway Wescott nhưng Gertrude Stein không có thời gian để quan tâm đến anh. Anh có phẩm chất nào đó nhưng chưa được bộc lộ.

Vậy là lúc ấy nghề nghiệp của Hemingway đã bắt đầu. Một thời gian ngắn sau, chúng tôi ít thấy anh, rồi sau đó anh lại đến. Anh thường thuật lại tỉ mỉ với Gertrude Stein các đoạn đối thoại mà về sau anh đưa vào Mặt trời vẫn mọc và họ chuyện trò không mệt mỏi về tính cách của Harold Loeb. Vào lúc ấy, Hemingway đang chuẩn bị một tập truyện ngắn để gửi cho một nhà xuất bản ở

Mỹ. Một tối nọ, băng đi thời gian sau khi không gặp nhau, Hemingway đưa Shipman đến. Shipman là chàng trai vui nhộn và sẽ là người thừa kế mấy ngàn đô la khi đến tuổi. Anh ta vẫn chưa đủ tuổi. Anh ta sẽ mua tạp chí Transatlantic khi trưởng thành, đây là điều Hemingway nói. Anh ta sẽ đỡ đầu một tạp chí siêu thực, André Masson nói. Anh ta sẽ mua một ngôi nhà ở miền quê khi đủ tuổi, Josette Gris nói. Thực tế là khi anh ta đến tuổi thì chẳng một ai biết hay nghe nói gì về việc anh ta làm với số tài sản kế thừa. Hemingway đưa anh ta đến chỗ chúng tôi để nói về việc mua tờ Transatlantic và nhân tiện mang tập bản thảo định gửi về Mỹ đến. Anh đưa nó cho Gertrude Stein. Anh đã thêm vào tập truyện một truyện ngắn nhỏ mang tính suy ngẫm và lần này anh nói Căn phòng rộng lớn là cuốn sách cừ nhất mà anh đã từng đọc. Khi ấy Gertrude Stein nói, Hemingway, lời bình không văn học.

Sau lần ấy, chúng tôi không gặp Hemingway trong khoảng thời gian khá dài và khi chúng tôi đi tìm một người quen, chỉ sau khi Sáng tạo của người Mỹ được xuất bản, và Hemingway lúc ấy đang có mặt ở đó, đến chỗ Gertrude Stein và ngỏ lời giải thích lí do anh không thể viết bài bình cuốn sách. Ngay khi ấy, một bàn tay nặng chịch đặt lên vai anh và Ford Madox Ford nói, anh bạn trẻ, tôi muốn nói chuyện với Gertrude Stein. Khi ấy Ford nói với cô, tôi muốn đề nghị xin phép tặng cuốn sách mới của tôi cho cô. Có thể chứ, Gertrude Stein lần tôi đều cảm thấy cực kỳ hài lòng và biết ơn.

Vài năm sau dịp ấy, Gertrude Stein và Hemingway không gặp nhau. Sau đó chúng tôi nghe tin anh đã quay lại Paris và nói với nhiều người là anh rất muốn gặp cô. Sao cô không đi tìm mời Hemingway lại nhà, tôi thường nói khi cô đi dạo. Biết chắc rằng, ngày nào đó khi về cô sẽ đưa Hemingway đi cùng.

Họ ngồi nói chuyện rất lâu. Cuối cùng tôi nghe cô nói, Hemingway, rốt cuộc thì anh cũng đã quay đến chín mươi phần trăm. Sao chị, anh nói, không bảo là tám mươi phần trăm? Không, cô nói tiếc nuối, tôi không thể. Sau mọi chuyện, như cô luôn nói, anh đã thế, và tôi có thể nói, anh có những khoảnh khắc hồ hững.

Sau đó họ thường xuyên gặp nhau. Gertrude Stein luôn nói cô thích anh, anh rất tuyệt vời. Và giá như mà anh chỉ nói về